

298

13467

496
Kop. 1

ARCHIWUM
SZLOTKI SZKOLENIOWE
ADAMI SZTABU GENERALNEGO
A. gen. bryg. K. 134608

Rynek. prot. 12654/382/141
013267

DO URZĘTU
KRAJOWEGO

USTALANIE ZASAD WYZNACZANIA LUDNOŚCI PODLEGAJĄCEJ ROZSRODKOWANIU

Prowadzenie przyszłej wojny wymagać będzie uruchomienia wszystkich możliwości, wynikających z konieczności posiadania odpowiedniego potencjału ludzkiego. Nuklearne środki rażenia użyte na współczesnym polu walki spowodować mogą zwiększenie wysiłku potencjału ludzkiego, niezbędnego do zapewnienia trwałości zaplecza i odpowiedniej żywotności frontu zewnętrznego.

Oprócz zasadniczego celu, jaki stawiają sobie poszczególne narody, którym jest przetrwanie społeczeństwa, potencjał ludzki stanowi bazę odtwarzania gotowości w stanach osobowych formacji wojskowych i zmilitaryzowanych.

Okres drugiej wojny światowej, mimo prowadzenia jej środkami konwencjonalnymi, daje pewien obraz potrzeb i wykorzystania potencjału ludzkiego dla wojsk operacyjnych / ^{patrz} tabela / :

Stan na rok	Siły zbrojne w tys.			Siły zbrojne w stosunku do ludności kraju w %		
	Niemcy	W. Brytania	St. Zjednocz.	Niemcy	W. Brytania	St. Zjednocz.
wrzesień 1939	4 500	1 270	-	5,6	2,7	-
1940	5 600	2 212	-	6,8	4,6	-
1941	7 200	3 278	1 801	8,8	6,8	1,3
1942	8 635	3 784	3 858	10,5	7,9	2,8
1943	9 555	4 300	9 044	11,5	8,8	6,6
1944	9 100	4 500	11 451	11,1	2,2	8,3
1945	-	4 653	12 123	-	9,3	8,7

W wojnie z dwustronnym użyciem broni potrzeby w zasobach ludzkich będą prawdopodobnie większe niż w minionych wojnach, a możliwości ich uzyskiwania i odtwarzania trudniejsze.

Trudności tak charakterystyczne w drugim, trzecim roku minionych wojen, przy obecnych założeniach mogą wystąpić już w pierwszych miesiącach, a nawet dniach jej trwania. Problem potencjału ludzkiego

zarysowuje się obecnie z coraz większą ostrością ; tym bardziej, że " odbiorcą ", oprócz wojsk operacyjnych będą siły frontu wewnętrznego.

Teoria przetrwania narodu, z równoczesną koniecznością udziału i zaangażowania bezpośredniego społeczeństwa w wojnie, zmusza do zastanowienia i badań nad metodami ochrony człowieka.

Jeżeli podczas drugiej wojny światowej, na zniszczenie tylko niektórych obiektów produkcyjnych niemieckiego przemysłu wojennego i spowodowanie 525 tys. strat w zabitych i 470 tys. rannych i kontuzjowanych ^{cywilnych} w ludności cywilnej, potrzeba było sześciu lat, to użycie na miasta japońskie bomb atomowych, w ułamku sekundy spowodowało śmierć 130 tys. ludzi i kontuzjowanie ponad 200 tys.

Broń atomowa, ze względu na swoje możliwości niszczenia dużych, skupionych obiektów stałych, stanowi groźbę dla miast i ośrodków przemysłowych. Możliwość jej użycia w sposób zmasowany stwarza realne warunki do długotrwałego sparaliżowania życia wewnętrznego państwa, między innymi przez trwałe lub czasowe obezwładnienie części potencj^u ludzkiego. W warunkach użycia bmar nawet najlepiej zorganizowana obrona kraju nie będzie w stanie zabezpieczyć ludność przed poważnymi stratami. Mimo, że nierealne jest pełne zabezpieczenie ludności przed skutkami napadów jądrowych, dobrze zorganizowana obrona kraju może w dużej mierze zmniejszyć skutki tego napadu i uniemożliwić całkowite sparaliżowanie życia społeczeństwa. Efekty zastosowania przedsięwzięć ~~dla~~ ^{ch} obrony ludności można ^{po} wykazać na przykładach teoretycznych rozważań i prowadzonych w tym kierunku studiów.

Przykład strat ^{mieszkańców} ludności cywilnej, w mieście liczącym 1 mln ^{przedstawiają się następująco} podczas uderzenia bomby o mocy 2 MT ~~dane NRP~~, autor (gen. M. Chorsin "Obrona przeciwlotnicza obrony kraju". Przegląd Informacyjny ASG nr 7/1959 s. 76).

Ludność nie ukryta, nie poinformowana i nie

1/ Bez schronów i bez przeprowadzenia alarmu i rozśrodkowania :

- zabici - 43 %
- ranni - 25 %
- ocaleni - 32 %

z ukryciem
2/ ~~Z ukryciem~~ w schronach po ogłoszeniu alarmu, jednak bez rozśrodko-
wania :

- zabici - 10 %
- ranni - 18 %
- ocaleni - 72 %

z ukryciem
3/ ~~Z ukryciem~~ w schronach po ogłoszeniu alarmu i przeprowadzeniu
rozśrodkowania :

- zabici - 2 %
- ranni - 7 %
- ocaleni - 91 %

Wynika więc z tego, że jedynie kompleksowe zamierzenia ochronne dają w efekcie minimalne straty i pewność maksymalnego przetrwania społeczeństwa. Rozśrodkowanie, jako jedno z zasadniczych zamierzeń ochronnych, zmniejsza stan zagrożenia dla większości społeczeństwa zamieszkującego ośrodki - cele ewentualnych uderzeń bmar. Oczywiście trudno zakładać objęcie rozśrodkowaniem 100 % mieszkańców miast i obiektów zagrożonych. Składa się na to wiele czynników, które różnie wpływają na ilościowe ustalenia faktycznych stanów przewidywanej do rozśrodkowania ludności. Dlatego też konieczne jest dokonanie pewnych spekulacji myślowych, które pozwolą na ustalenie kryteriów wyznaczania ludności do rozśrodkowania.

KRYTERIA WYZNACZANIA LUDNOŚCI PODLEGAJĄCEJ ROZŚRODKOWANIU

Koncentracja skupisk ludności w miastach i ośrodkach przemysłowych wynika ze stanu uprzemysłowienia państwa i różnie kształtuje się w różnych krajach. W Europie np. koncentracja skupisk ludności jest dużo większa niż w Stanach Zjednoczonych, czy też europejskiej części Związku Radzieckiego. Gęstość zaludnienia na 1 km² w krajach europejskich sięga od 81-94 osoby we Francji i w Polsce, do 210-345

osób w NRF i Holandii, gdy w Stanach Zjednoczonych tylko 19 osób, a w Związku Radzieckim - 29 osób.

Oczywiście większe zagęszczenie ludności obserwuje się tylko w niektórych rejonach poszczególnych państw. Stąd też państwa, przewidujące i planujące rozśrodkowanie ludności, przyjmują jako zasadniczą podstawę pewne kryteria wielkości liczbowej miast i ośrodków, ustalonych jako prawdopodobnie zagrożone. I tak: Dania, Norwegia, Szwecja jako "zagrożone" przyjmują miasta i ośrodki przemysłowe od 10 tys. mieszkańców wzwyż. Inne państwa europejskie przyjmują za podstawę w planowaniu podobne kryteria liczbowe.

Dlatego też, można z wszelką dozą prawdopodobieństwa przyjąć i u nas, jako podstawę dalszych ustaleń, miasta i ośrodki przemysłowe o liczbie mieszkańców 10 tys. i więcej, jako obiekty prawdopodobnych uderzeń bombar. Obiekty te, ze względu na swój charakter działalności / produkcja przemysłowa, ośrodki administracyjne i polityczne /, nie mogą być planowane do 100% rozśrodkowania. Stąd też wynika konieczność ustalenia ^{wielkości} wysokości liczbowej /procentowej/ mieszkańców, objętych zamierzeniami ochronnymi i między innymi rozśrodkowaniem.

Przy planowaniu rozśrodkowania konieczne jest uwzględnienie potrzeb zatrudnienia w produkcji zbrojeniowej okresu wojennego, zaangażowanie części ludności rozpatrywanego obiektu w działalności różnych dziedzin usługowych oraz szereg innych czynników, które określają ^{wielkość} wysokość liczbową ludności pozostającej na miejscu.

Wynika więc z tego, że - ogólnie biorąc - ludność miast i ośrodków przemysłowych przewidywanych do rozśrodkowania można podzielić na dwie podstawowe części. Jedną, ilościowo prawdopodobnie mniejszą, to ludność "ekonomicznie nieodzowna", a drugą - "ekonomicznie zbędna". Wyjaśniając określenie - "ekonomicznie nieodzowna" należy ^{ludność "ekonomicznie nieodzowna" należy} pod tym ~~tytułem~~ ^{względem} pojęciem rozumieć osoby nie tylko zatrudnione w zakładach produkcyjnych /przemysłowych/ danego obiektu, ale również osoby

zajmujące odpowiednie stanowiska w aparacie państwowym / politycznym, ekonomicznym i militarnym /, których obecność na terenie miasta czy też osrodka jest nieodzowna ze względów zasadniczych.

Podział na grupy /części/ uwzględniany jest w planowaniu rozśrodkowania w różnych państwach europejskich, z tym że są to dwie lub trzy grupy i nazwy różnią się częściowo od proponowanych. Np. we Francji przewiduje się podział obywateli na trzy grupy.

a to :

- stale niezbędnych / w ciągu całej doby / ;
- ekonomicznie niezbędnych ;
- ekonomicznie zbędnych.

Dania uwzględnia w planowaniu rozśrodkowania tzw. "ludność nieczynną". W niektórych materiałach polemicznych, nasświetlających problemy rozśrodkowania, u nas spotyka się określenia : " ekonomicznie niezbędna" i "ekonomicznie zbędna".

Sprawa nazwy jest otwarta, a określenie zbędnych i niezbędnych osób w rejonie zagrożonym jest właściwym problemem do rozstrzygnięcia.

Biorąc za podstawę ustalenia różnych państw, należy przyjąć "zbędna" liczbę ludności ^{na 50%} stanu aktualnego zamieszkania. Liczba ta nie obejmuje ^{klasę ludności} ilości zaangażowanej i przewidywanej na uzupełnienie sił zbrojnych / wojsk operacyjnych i sił OTK/, które, na podstawie doświadczeń ubiegłych wojen szacować można na 10-15%. Stąd też "niezbędna" ludność, pozostająca na miejscu zagrożenia, wynosić może 35-40% stanu zamieszkania i w stosunku do niej powinno być stosowane tzw. rozśrodkowanie bliskie lub też ochrona systemem schronów i odpowiednich ukryć. Ludność "ekonomicznie zbędna" podlega rozśrodkowaniu dalekiemu.

Mamy więc dotychczas ustalone, że przy planowaniu rozśrodkowania należy brać pod uwagę miasta i osrodki przemysłowe szczególnie zagrożone z liczbą ponad 10 tys. ludności, uwzględniać aktualną niezbędną ekonomiczną mieszkańców oraz przyjąć dalsze

kryteria dotyczące osób zbędnych w zagrożonym obiekcie.

"Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczy-
pospolitej Ludowej " wydana dnia 21 listopada 1967 r. określa gra-
nice wieku rezerw osobowych dla celów powszechnego obowiązku obrony

- dla mężczyzn od 18 do 50^{lat} / przy posiadaniu stopnia chorążego
lub oficerskiego 60^{lat} / życia ;

- dla kobiet od 18 do 40^{lat} / chorąży lub oficer 50^{lat} / życia
/ Dział III "Służba wojskowa" Rozdział I "Przepisy ogólne".

art. 46, Dział IV "Służba w formacjach samoobrony" art. 121, 125/.

Stąd też wiek w granicach :

- u mężczyzn do 17 roku i od 51 /61/ roku życia ;

- u kobiet do 17 roku i od 40 /51/ roku życia, powinien być brany
pod uwagę przy ustalaniu osób "ekonomicznie zbędnych", przewi-
dywanych do rozśrodkowania dalekiego.

Należy jednak nie zapominać, że wiek związany z powszech-
nym obowiązkiem obrony PRL nie pokrywa się z wiekiem produkcyjnym,
który obejmuje / Rocznik Statystyczny za rok 1968 - dane o ludności
w wieku zdolności do pracy / :

- mężczyźni w wieku od 16 /18/ do 59 /64/ lat ;

- kobiety w wieku od 16/18/ do 54 /59/ lat.

Wojenne warunki i konieczność obsadzenia stanowisk pracy
w kluczowych zakładach produkcyjnych sugerują, że w planowaniu
rozśrodkowania należy brać pod uwagę dzieci i młodzież do lat 16
oraz "zbedne ekonomicznie" osoby dorosłe w wieku: mężczyźni - 65.
kobiety - 60 lat i wzwyż. starsze.

Oprócz kryteriów wiekowych, konieczne będzie uwzględnianie
stanu zdrowotnego, zaangażowania w produkcji, przydatności indywi-
dualnej w ogólnokrajowych i lokalnych zamierzeniach i innych czyn-
ników, które powodują, że ilość ludności do rozśrodkowania kształ-
tować się może w granicach do 50 % ogólnego stanu mieszkańców za-

grożonego obiektu.^{x/} W liczbie tej mieszczą się również osoby, których aktualne zatrudnienie, mimo nieodpowiedniego kryterium wieku, zmusi organa planujące do uwzględnienia przy rozśrodkowaniu ^y personel placówek opiekuńczych, leczniczych, opieka nad małoletnimi i kalekami itp./.

Mogą zaistnieć również wypadki, że w planie rozśrodkowania należy uwzględnić również osoby w wieku produkcyjnym, aktualnie nie zatrudnione ze względu na brak konieczności życiowej pracy danego zakładu czy instytucji.

Przyjęta do kalkulacji ^{liczba} cyfra 50%, stanowi przeciętną wielkość umowną, gdyż konkretne warunki istniejące w określonym obiekcie zagrożonym mogą odbiegać od norm ogólnie przyjętych w planowaniu perspektywicznym.

Nie w każdym państwie / mowa tu o europejskich/ są idealne warunki do rozśrodkowania, tak jak np. w Szwecji, gdzie planuje się ewakuowanie 70-90% ludności z miast i ośrodków zagrożonych. Nie każde też państwo ma zagrożone ośrodki rozmieszczone równomiernie na terenie ^{całego} swego kraju. Występują rejonny mniej lub więcej nasycone tymi ośrodkami. Dlatego też, jednym z kryteriów przy planowaniu rozśrodkowania, będzie prawdopodobnie szacunkowa pojemność kwaterek rejonów przyjmujących oraz stan posiadania odpowiednich schronów i pomieszczeń zapewniających przetrwanie mieszkańców zagrożonego obiektu. Ilość ludzi wyznaczonych do rozśrodkowania nie może być większa od możliwości zakwaterowania ich w rejonach uznanych za niezagrożone.

Są kraje, w których brak jest / przynajmniej w niektórych rejonach/ odpowiedniej pojemności kwaterek, w związku z czym rozpatruje się tam raczej konieczność pozostania ludności na miejscu, przy

x/Liczba 50 % nie może być sztywną dla każdego zagrożonego obiektu. Aktualne warunki rozpatrywanego obiektu powinny zasugerować wielkość liczbowa, stanowiącą podstawę rozpatrywanego problemu.

odpowiednim zapewnieniu im maksymalnej ochrony^W rozbudowanym systemem schronów.

Ogólnie więc można przyjąć, jako podstawę dalszych rozważań przy wyznaczaniu ludności podlegającej rozśrodkowaniu, następujące kryteria :

- brać pod uwagę przy planowaniu rozśrodkowania miasta i ośrodki przemysłowe o ilości mieszkańców od 10 tys. wzwyż, zaliczone w ogólnym ustaleniu do grupy obiektów o szczególnym zagrożeniu ;
- uwzględniać aktualną sytuację w zakresie potrzeb zatrudnienia ;
- uwzględniać odejście roczników przewidzianych ogólnymi decyzjami do sił zbrojnych i organizacji paramilitarnych, działających poza obiektem ;
- przyjmować jako podstawę kalkulacyjną / orientacyjną / do planowania rozśrodkowania liczbę 50 % aktualnego stanu mieszkańców rozpatrywanego miasta lub ośrodka przemysłowego.

OPRACOWANIE KLASYFIKACJI LUDNOŚCI PODLEGAJĄCEJ ROZŚRODKOWANIU

W zagadnieniach rozśrodkowania powinno się brać pod uwagę dwa zasadnicze rodzaje rozśrodkowania : bliskie /lokalne/ przy posiadaniu odpowiedniego transportu i czynnym systemie komunikacji miejskiej i podmiejskiej i dalekie. W rozśrodkowaniu bliskim należy uwzględniać wyłącznie grupę ludności zaliczoną umownie do "ekonomicznie nieodzwonych". Umożliwi się przez to ochronę zmianom produkcyjnym, aktualnie nie zatrudnionym / przy ~~dwa~~ ^{wielu} lub więcej zmianowości zakładu produkcyjnego lub instytucji / oraz zapewni bezpieczeństwo i odpoczynek dla tej części personelu.

Do grupy ludności ekonomicznie nieodzwonej, w wieku podanym uprzednio jako "produkcyjny", można zaliczyć :

1. Kierownictwo, personel administracyjny i produkcyjny, siły porządkowo-ochronne zakładów przemysłowych - czynnych aktualnie

w czasie wojny.

2. Część sił ochronno-porządkowych rozpatrywanego rejonu.
3. Część sił technicznego zabezpieczenia produkcji czynnych zakładów przemysłowych i instytucji / między innymi światło, woda, gaz itp./.
4. Część sił do zaopatrywania i obsługi pozostających na miejscu osób ekonomicznie nieodzownych, szczególnie w zakresie organizacji żywienia, rozpoznania i likwidacji skażeń, udzielania pomocy medyczno-sanitarnej, obsługi schronów itp.
5. Nieliczny personel systemu komunikacji niezbędny do zapewnienia stałej sprawności i działalności urządzeń w dziedzinach : kolejnictwa, łączności, transportu itp.

Grupy wymienione w pktach 2 - 5 powinny być raczej /opierając się na ustaleniach francuskich / uznane za niezbędne w ciągu całej doby. Dla tych grup, w miejscach ich pracy i przebywania, musi być zorganizowana ochrona /rozbudowanym, odpowiednio/ systemem^{ie} schronów i ukryć. Grupa 1 - najliczniejsza, może przebywać, przy zastosowaniu wielozmianowości, w ciągu pewnego okresu czasu poza obiektem zagrożonym, dzięki zapewnieniu zmian, aktualnie nie zatrudnionym warunków rozbrodzenia bliskiego.

Najistotniejszym jednak problemem w klasyfikacji ludności podlegającej rozbrodzeniu, jest ustalenie kogo objąć tzw. rozbrodzeniem dalekim. Rozbrodzenie tego typu jest trudniejsze w realizacji i dlatego ustalenie właściwych grup ludności, a następnie sprawna organizacyjna ich rozproszenie poza obiekt zagrożony, gwarantuje w większym stopniu ochronę społeczeństwa przed skutkami napadu bronią masowego rażenia.

W opracowaniu klasyfikacji ludności podlegającej rozbrodzeniu nie powinno się uwzględniać ludności zaangażowanej w Siłach Zbrojnych oraz przewidywanej do powołania do tych sił w drodze mobilizacji. Ująć zaś należy ludność przewidzianą odpowiednimi

planami powołania do Sił Zbrojnych w drodze uzupełnień, ponieważ termin realizowania uzupełnienia będzie prawdopodobnie późniejszy aniżeli termin przeprowadzenia rozśrodkowania. W związku z tym, z liczby 10 - 15 ~~z~~ przyjętej uprzednio, jako podstawę naliczeń potencjału ludzkiego dla wojsk operacyjnych, należy odjąć około 2-3% stanu ilościowego osób ^{meridarynych} wezwania do Sił Zbrojnych drogą uzupełnień w terminie późniejszym. Podana ^{liczba} cyfra ~~szacunkowa~~ ^{szacunkowa} wynika z przedstawionej na początku rozważań tabeli o potrzebach i możliwościach wykorzystania potencjału ludzkiego w toku drugiej wojny światowej.

Zasadniczą ilość osób do rozśrodkowania stanowić będzie grupa ludności określona mianem "ekonomicznie zbędna", która oprócz kryteriów wieku i stanu zdrowotnego może ^{podlegać} ~~uczestniczyć~~ w rozśrodkowaniu ze względu na :

1. aktualne niezaangażowanie^w zamierzeniach "ekonomicznych" danego obiektu czy też rejonu ;
2. powiązanie ~~przeszkoleniem~~ i aktualną pracą zawodową /przebywaniem/ z konkretnymi obiektami ewakuowanymi poza rejon zagrożony w danym okresie czasu ;
3. wykonanie ^{tych} czynności wynikających z systemu organizacyjnego zamierzeń ochronno-obronnych ;
4. posiadanie wysokich kwalifikacji zawodowych, a w związku z tym ~~z~~ istnienie konieczności specjalnej troski i opieki w zakresie ochrony życia.

Prowadząc bardziej szczegółowo klasyfikację tej grupy ludności, należałoby przede wszystkim określić, jakim warunkom musi odpowiadać osoba danego środowiska społecznego, aby znaleźć się na liście ^{do} rozśrodkowania.

Ad.1. Aktualne niezaangażowanie w zamierzeniach "ekonomicznych" odnosi się do osób :

- w wieku dziecięcym i młodzieżowym do lat 15 ;

- w wieku starszym - mężczyźni 65 lat, kobiety 60 lat ;
- o przejściowej niezdolności do pracy, ze względu na aktualnie zły stan zdrowia /choroby/leczoną szpitalnie i sanatoryjnie bez określenia terminu leczenia oraz leczoną ambulatoryjnie z przebywaniem w domu do 3 i więcej dni ;
- o zupełnej niezdolności do pracy, ze względów zdrowotnych /trwałe kalectwo, ułomność itd/ ;
- o długoterminowej niezdolności do pracy, ze względu na stan zdrowia i aktualny stan psychiczny / kobiety * co najmniej 3 miesiącu ciąży, ozdrowieńcy w początkowej fazie rehabilitacji itd/ ;
- duchownych wszystkich wyznań ;
- pochodzenia zagranicznego z placówek dyplomatycznych i handlowych ;
- opiekunów nieletnich i ułomnych w ramach rodzin.

Ad.2. Sprawa powiązania ~~przeszkoleniem~~ i aktualną pracą zawodową /przebywaniem/ z konkretnymi obiektami, ewakuowanymi poza rejon zagrożony wymaga pewnego rozwinięcia odnośnie ^{do} charakteru i typu tych obiektów. W naszych warunkach "obiektem ^{ami} do ewakuacji" określić można : *bydła:*

- domy dziecka / sierocińce/ ;
- domy starców / rencistów/ ;
- zakłady lecznicze specjalne ;
- sanatoria dla nieuleczalnie chorych ;
- szpitale wszystkich specjalności ;
- zakłady penitencjarne ;
- obiekty o szczególnym znaczeniu kulturalnym i naukowym /muzea, biblioteki, archiwa, zakłady naukowo-badawcze itp/ ;
- składy i magazyny z zasobami materiałowymi, niezbędnymi dla potrzeb rejonu poza obiektem zagrożonym.

Dotyczy to oczywiście obiektów znajdujących się w przewidywanej strefie obeszwałdnienia bmar. Obiekty znajdujące się poza tą strefą nie powinny być ujmowane w planach rozródkowania. Stwierdzenie, że dany obiekt podlega ewakuacji nie oznacza bynajmniej, że musi on być w całości ^{ewakuowany} wyprowadzony poza strefę zagrożenia. Ewakuuje się tę część, która w dalszym okresie stanowi podstawę stworzenia placówki usługowej na bazie wywiezionego sprzętu ruchomego i części personelu opuszczającego rejon zagrożony.

Biorąc za podstawę te ustalenia można ogólnie określić osoby związane z podanymi obiektami i wymagające umieszczenia ich w planach rozmieszczenia. ^{rozstradhowania}

- a/ Ewakuacja domów dziecka / sierocińców / oraz domów starców / rencistów/ wymaga równoczesnego rozródkowania mieszkańców tych domów łącznie z personelem opiekuńczym i pomocniczym. Będą to w zasadzie kobiety - pielęgniarki, pozostałe po wchaleniu części z nich do Sił Zbrojnych / frontu zewnętrznego i OTK/ oraz personel administracyjny, kuchenny i techniczny, który w konkretnych warunkach wojennych, przy braku etatowego, może być uzupełniony ludźmi w wieku podszkłym, mogącym jednak podać obowiązkowi kierowania i opieki nad całością tych zakładów.
- b/ Zakłady lecznicze wszystkich typów ewakuowane wraz z pacjentami wymagają, jak w podanym uprzednio przypadku, należytego kierownictwa i personelu spełniającego funkcje usługowe i pomocnicze w zakresie lecznictwa, zapewnienia spraw bytowych i innych, wynikających z charakteru danego zakładu. Będzie więc to personel administracyjny, medyczny / zasadniczy i pomocniczy /, gospodarczy i techniczny powiązany organizacyjnie z danym zakładem leczniczym. Ilość tego personelu będzie zmniejszona o osoby ubyte do innych placówek służby zdrowia / zgodnie z kartami powołania i przydziału na okres wojenny / oraz personel pozostający w rejonie zagrożonym dla niesienia pomocy osobom uzna-

nym jako niezbędne w tym rejonie, w oparciu o pomieszczenia i urządzenia stałe.

c/ Zakłady penitencjarne w okresie wojny będą prawdopodobnie w pewnym stopniu odciążone od "pensjonariuszy", którzy drogą amnestii bądź też wcielenia do oddziałów typu militarnego opuszczają rejon/obiekt/ zagrożony. Będzie jednak część więźniów /wychowanków zakładów poprawczych/, których ze względu na dobro społeczne i państwowe nie można traktować na równi z podanymi uprzednio. Personel ochronny tych zakładów, w związku z koniecznością ewakuowania ich poza rejon zagrożony, będzie towarzyszył swym "podopiecznym", a ilość tego personelu uzależniona będzie od ilości osób ochraniających. Należy przypuszczać, że do konwoju będą konieczne większe siły ochronne niż w warunkach stacjonarych ^{or} i stąd też (można ^{wymagać pomocy} ~~złożyć~~ 1 strażnika na 10 podopiecznych. Zwiększenie sił ochronnych może nastąpić ^{poprzez okresowe użycie} ~~drogą przydziału na pewien okres~~ rezerw MO, które przewidywane są do wyprowadzenia poza rejon zagrożony / w ramach planu rozśrodkowania sił i środków OTK danego rejonu/.

d/ Ewakuacja obiektów o szczególnym znaczeniu kulturalnym i naukowym oraz składów i magazynów z zasobami materiałowymi / uzależniona od możliwości i stanu posiadania transportu /, prowadzona centralnie przez odpowiednie resorty i organa do tego celu wydzielone przez właściwe Komitety Obrony, powinna obejmować, oprócz bazy materiałowej, personel zatrudniony w danych obiektach. Prawdopodobnie nie cały personel tych obiektów będzie wymagał rozśrodkowania ^z łącznie z obiektem. Część personelu, nie zaangażowana przy przygotowaniu do ewakuacji, ładowaniu, przewozie itp. zasobów materiałowych określonego obiektu, może być ujęta w ogólnym planie rozśrodkowania, o ile kryteria uprzednio określone dla ogółu społeczeństwa nie stanowią przeszkody.

Praktycznie biorąc ~~z~~ personel tych obiektów, ewakuowany

łącznie z bazą materiałową, powinien być nieliczny. Zapewnić on powinien jedynie ochronę przewożonych materiałów, dopilnowanie ich właściwego wyładunku i zmagazynowania oraz w razie konieczności rozdysponowanie materiałami na miejscu dostarczenia.

d.3. Przy rozpatrywaniu osób do rozśrodkowania ze względu na wykonywane^e czynności, wynikających z systemu organizacyjnego zamierzeń ochronno-obronnych, należy ustalić w jakim stopniu charakter działalnościⁱ tych osób wpływa na zabezpieczenie całej planowanej akcji rozśrodkowania.

Wśród społeczeństwa miasta lub ośrodka uznanego za zagrożony, część ludności zostanie drogą przydziału lub ochotniczo wcielona do oddziałów / pododdziałów / systemu OTK / ZORT, ZOPPM, ~~as~~ MO i innych pododdziałów zmilitaryzowanych/. Specjalizacja tych oddziałów w zakresie niesienia pomocy obywatelom nie pozwala na pozostawanie ich w obrębie zagrożenia. Wyrowadzenie oddziałów OTK poza obiekt jest równoznaczne z rozśrodkowaniem, tylko charakter tego rozśrodkowania będzie inny aniżeli w przypadku pozostałej części ludności. Istotnym zagadnieniem w tej sprawie wydaje się ustalenie terminu i ^{sposobu} ~~metody~~ wyrowadzenia tych zorganizowanych grup ludzi poza rejon ewentualnego zagrożenia. Szczególnie ważną dla ogólnego rozśrodkowania jest ^{sposob} ~~metoda~~ opuszczenia obiektu przez oddziały systemu OTK, ponieważ istnieje prawdopodobieństwo możliwości wykorzystania części sił tych oddziałów do pomocy przy rozśrodkowywaniu ludności w zakresie :

- pełnienia służby porządkowo-ochronnej w rejonach załadunku, na trasach przemieszczenia, a nawet w rejonach docelowych / o ile pokrywają się z rejonami wyznaczonymi dla tych oddziałów / ;
- niesienia pomocy rozśrodkowywanej ludności przy załadunku w zakresie spraw bytowych, zdrowotnych i innych ;

- utrzymania dyscypliny i zapewnienia sprawnego przebiegu roz-
środkowania ;
- innych czynności, aktualnie niezbędnych dla właściwego organiza-
cyjnie ogniwa rozśrodkowania.

Zaangażowanie tej części społeczeństwa do pomocy przy rozśrodkowa-
niu musi być należycie ujęte organizacyjnie, gdyż rozdrobnienie
sił oddziałów OTK / w takich warunkach niezbędne / spowodować może
trudności w zgrupowaniu ich w określonym rejonie do wykonania
zaśladniczych zadań ochronno-obronnych. W każdym przypadku, gdy siły
oddziałów OTK będą wyprowadzone w szykach zwartych, bądź też będą
użyte do pomocy organizatorom rozśrodkowania ogólnego, należy je
ujmować w ogólnym planowaniu rozśrodkowania jako ludność " ekono-
micznie zbędną" w danym rejonie.

ad.4. Posiadanie wysokich kwalifikacji zawodowych, a w związku
z tym istnienie konieczności specjalnej troski i opieki w za-
kresie ochrony życia konkretnych osób, odnosi się do grupy
ludzi z kręgu naukowego i technicznego.

Ludzie ci, posiadając odpowiednio wysokie kwalifikacje
zawodowe, powinni być otoczeni szczególną troską i opieką ^{organów} od-
powiedzialnych za rozśrodkowanie. Pozostawienie ich i przeby-
wanie w obiekcie zagrożonym równałoby się ~~ich~~ stracie, którą
trudno byłoby nadrobić w późniejszym okresie.

Przykłady osób o wysokich kwalifikacjach zawodowych
można mnożyć w nieskończoność. Jednak dla jakiegoś przekrojo-
wego rozeznania, kogo należy do tej grupy rozśrodkowywanej
ludności zaliczyć - ~~podają~~ przykładowo można wymierzyć:
~~- z kręgu naukowego i technicznego -~~ (personel naukowy i techni-
czny różnych dziedzin życia niezaangażowany w obronie, powi-
zany ściśle z twórczą myślą naukową i obiektami przeznaczony-
mi do ewakuacji / laboratoria, ośrodki badawcze, komórki
naukowe itd/ ;

Oczywiście nie można zaliczać w całości tej grupy społeczeństwa do osób wymagających szczególnej opieki i ochrony, a tym samym pewnego priorytetu w rozśrodkowaniu. Część z tych osób mimo wysokich kwalifikacji, spełniając odpowiednie kryteria, będzie uczestniczyć w siłach zbrojnych, część - ze względu na obiektywne warunki - pozostanie na miejscu, a dopiero pozostała ilość będzie mogła uczestniczyć w rozśrodkowaniu. Rozśrodkowanie tej grupy ludzi, ze względu na konieczność posiadania ich^w określonym rejonie i kontynuowanie swej wysoko kwalifikowanej pracy, musi odbywać się w sposób zorganizowany i sprawny.

Reasumując zagadnienie dotyczące klasyfikacji ludności podlegającej rozśrodkowaniu, można stwierdzić ogólnie, że organizatorzy rozśrodkowania muszą bardzo wnikliwie rozpatrywać sytuację każdego obywatela, zamieszkującego w obiekcie ewentualnego zagrożenia, a jako końcowy efekt - znaleźć odpowiedź czy rozpatrywana osoba kwalifikuje się do rozśrodkowania.

W związku z tym musi być prowadzona odpowiednia ewidencja ludności, która oprócz danych personalnych powinna obejmować dane określające szereg informacji niezbędnych dla ogniw i placówek przygotowujących plany rozśrodkowania / sugestie odnośnie systemu ewidencji opracowane jako oddzielne zagadnienia w ramach zespołu /.

Właściwie prowadzona ewidencja i wyłonienie osób "ekonomicznie zbędnych" powinno dać podstawę do ustalenia jakie środki transportu należy zaangażować przy prowadzeniu akcji rozśrodkowania. Sumę ilościową osób uznanych jako "zbędnych" w danym rejonie należy wobec tego podzielić na trzy podstawowe grupy :

- fizycznie zdrowych;
- zdrowych z ograniczeniem ;
- chorych.

Grupa pierwsza, obejmująca osoby bez żadnych wad fizycznych, rozśrodkowana winny być / pieszko do punktu docelowego. Grupa druga,

w której znajdują się osoby o ograniczonych warunkach zdrowotnych, zdolna jest do pokonania odległości w relacji : miejsce zamieszkania - punkt / rejon / załadowczy i dlatego też dla tej grupy należy przewidywać podstawienie transportu ewakuacyjnego od punktu / rejonu załadowczego do miejsc docelowych.

Dla grupy trzeciej konieczne są środki transportu już od miejsca iol dotychczasowego przebywania / dom, placówka lecznicza itd/ aż do miejsca docelowego.

OPERACOWANIE ZASAD MOŻLIWOŚCI UWZGLĘDNIENIA WARUNKÓW RODZINNYCH itp.
PRZY PLANOWANIU ROZŚRODKOWANIA.

Przedstawione dotychczas grupy ludności " ekonomicznie zbędnej " powinny być rozśrodkowane na dalsze odległości od rejonu przewidywanego jako cel do obozowładnienia bmar. Ludność przeznaczona do rozśrodkowania powinna być skierowana na trasę do rejonu docelowego po uprzednim utworzeniu zwartych organizacyjnie grup, pod kierownictwem wyznaczonych, sprężystych i stanowczych osób. Przy organizowaniu grup należy, w miarę możliwości, brać pod uwagę skład środowiskowy, powiązania rodzinne i inne czynniki decydujące o pewnej zwartości rozśrodkowywanej ludności. Ważnym przy rozśrodkowywaniu jest unikanie podziału rodzin, nawet kosztem stworzenia im trudniejszych warunków w transporcie, czy też miejscu docelowym. Dążyć należy do tego by wszyscy członkowie rodziny rozśrodkowywanej byli transportowani w jednej grupie.

W planowaniu rozśrodkowania należałoby uwzględnić powiązanie osób wyznaczonych do rozśrodkowania z rodzinami mieszkającymi w gromadach, osiedlach i małych miasteczkach i kierować je do tych, a nie innych rejonów.

W każdym przypadku rozśrodkowania osób nieletnich i starszych lub chorych należy brać pod uwagę konieczność zapewnienia im opieki. Przy posiadaniu rodziny przez te osoby właściwie będzie

wyznaczanie jako opiekunów najbliższych członków rodzin uznanych aktualnie jako " ekonomicznie zbędnych ". Trudniejszym do rozstrzygnięcia problemem będzie sytuacja, w której najbliższe pokrewieństwem osoby będą zaszeregowane jako " ekonomicznie nieodzowne " i nie ma zgody ich na rozśrodkowanie uprawnionego do tego członka rodziny.

Przykłady historyczne z II wojny światowej obejmują wiele sytuacji podobnych, gdzie np. dzieci i starsze / chore / osoby były ewakuowane zbiorowo z miast zagrożonych tylko pod opieką osób postronnych / na terenie ZSRR /. Konieczność życiowa / ekonomiczna i obronna / zmuszała do takich pociągnięć rygorystycznych ze strony organizatorów rozśrodkowania, których celem było uchronienie życia jak największej ilości osób aktualnie zbędnych w danym rejonie.

W Wielkiej Brytanii przewiduje się między innymi dwa rodzaje ewakuacji : dobrowolną i przymusową. W ewakuacji przymusowej zakłada się usunięcie części lub całości ludności z określonego rejonu. Wynika więc z tego, że i tam myśli się o rygorystycznym stosowaniu pociągnięć mających na celu zachowanie żywotności społeczeństwa. W odniesieniu do osób pozbawionych opieki rodzinnej planuje się w Wielkiej Brytanii ich ewakuację w eskortowanych grupach.

Biorąc pod uwagę możliwość różnorodnego rozwiązania tego problemu, jako podstawowe kryterium, należałoby przyjąć w planowaniu rozśrodkowania dążenie do ^{nie}rozdzielania rodzin i umieszczanie uprawnionych do opuszczenia rejonu zagrożonego w jednej grupie ewakuacyjnej. Tylko w specyficznych okolicznościach, przy konieczności zaangażowania członków rodziny - opiekunów w zamierzeniach obronnych i ekonomicznych, można by stosować metodę z drugiej wojny światowej, tj. przymus rozśrodkowania części członków rodzin w zorganizowanych grupach pod opieką osób do tego celu wyznaczonych. Dopuszczalną wydaje się również metoda rozśrodkowania małoletnich i starszych / chorych / osób pod opieką znajomych danej rodziny,

uprawnionych do opuszczenia rejonu zagrożonego. W takim przypadku niezbędna jest jednak zgoda wyrażona przez przyszłych opiekunów, bowiem ciężar opieki nie polega tylko na eskortowaniu /opiece/ do miejsca przeznaczenia rozśrodkowanych, a rozciągać się musi na cały okres przebywania poza rejonem zagrożonym.

Jak wynika z całości rozważań, głównym problemem przy ustalaniu zasad wyznaczania ludności podlegającej rozśrodkowaniu jest właściwe rozeznanie i ujęcie w planach osób określonych mianem "ekonomicznie zbędni". Dane przytoczone w poszczególnych częściach opracowania nie są na pewno pełne i odpowiednio uzasadnione. Mimo pewnych uogólnień dane cyfrowe mogą stanowić podstawę do dalszych rozważań, przy uwzględnianiu podanych kryteriów i klasyfikacji oraz innych warunków wpływających na rozwiązanie problemu rozśrodkowania. Rozśrodkowanie powinno być obowiązkowe i zorganizowane, z uwzględnieniem postulatów osobistych i społecznych ludności rejonu zagrożonego.

OPRACOWAŁ :

ADIUNKT KATEDRY T.T.

ppłk dypl. F.MALECKI

